

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๕/๒๕๖๘

เรื่องพิจารณาที่ ๑๗/๒๕๖๘

วันที่ ๑ เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

ระหว่าง { นายกันตล น่วมเจิม และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวม ๑๒๑ คน ผู้ร้อง
นายพิเชษฐ์ เชื้อเมืองพาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
และรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ผู้ถูกร้อง

เรื่อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอความเห็นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม เพื่อขอให้
ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ และร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ มีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ
ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรง
หรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง หรือไม่

นายกันตล น่วมเจิม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และคณะ รวม ๑๒๑ คน (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้อง
และคำร้องเพิ่มเติม เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔
วรรคสาม กล่าวอ้างว่า นายพิเชษฐ์ เชื้อเมืองพาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรองประธาน
สภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง (ผู้ถูกร้อง) กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔

วรรคสอง โดยการเสนอ การแปรรูป หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ข้อเท็จจริงสรุปได้ดังนี้

๑. กรณีร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จัดทำ คำของบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ผู้ถูกร้องมอบหมายให้ นายจิรพงศ์ วัฒนรัตน์ ที่ปรึกษาคณะทำงานทางการเมืองของผู้ถูกร้องจัดทำ “โครงการสนับสนุนและส่งเสริมประชาชนที่ร้อง ขอร้องเรียนผ่านการพิจารณาของประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร และรองประธาน สภาผู้แทนราษฎร” จำนวน ๔ โครงการ สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีความเห็นว่า การจัดทำโครงการดังกล่าว มีวิธีการดำเนินการในรูปแบบการให้ทุนและเงินช่วยเหลือ น่าจะขัดต่อพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ และพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่กำหนดให้การใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินจะกระทำได้เฉพาะที่ได้อนุญาตไว้ในกฎหมาย อีกทั้งเสี่ยงต่อการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ ที่กำหนดห้ามมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือกรรมการ เสนอ แปรญัตติ หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้ผู้นั้นมีส่วนได้เสีย ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ผู้ถูกร้องมอบหมายให้ นายจิรพงศ์ วัฒนรัตน์ ปรับเปลี่ยนโครงการดังกล่าวให้เหลือเพียง ๓ โครงการ คือ (๑) โครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชน และประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย (โครงการเยาวชน) (๒) โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (โครงการประชาชน) และ (๓) โครงการส่งเสริมบทบาทของสตรีทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข (โครงการสตรี) โดยผู้ถูกร้องลงนามให้ความเห็นชอบการจัดทำโครงการทั้งสาม และประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบคำของบประมาณของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร แต่ในขั้นการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีปรับลดวงเงินงบประมาณตามคำขอของโครงการทั้งสาม

ระหว่างการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ของสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจัดทำคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ พิจารณาแล้วเห็นชอบคำขอแปรญัตติรายการเสนอเพิ่มงบประมาณรายจ่าย

ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในโครงการทั้งสาม ต่อมาสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายดังกล่าว

หลังจากพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ บังคับใช้เมื่อได้รับการจัดสรรงบประมาณแล้ว วิธีใช้จ่ายตามโครงการกำหนดให้ประชาชนยื่นคำขอจัดกิจกรรมต่อผู้ถูกร้องเพื่อให้ผู้ถูกร้องเสนอคำขอดังกล่าวต่อคณะกรรมการบริหารโครงการทั้งสามพิจารณาอนุมัติคำขอจัดกิจกรรมซึ่งผู้ถูกร้องเป็นกรรมการในคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติคำขอด้วย ดังนี้

โครงการเยาวชน มีการขอรับการสนับสนุนการจัดอบรมและงบประมาณ จำนวน ๒ คำขอ เป็นการจัดกิจกรรมในพื้นที่เขตอำเภอดอยหลวง และอำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ซึ่งอยู่ในพื้นที่เขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ ๗ อันเป็นพื้นที่เขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้อง

โครงการประชาชน มีการขอรับการสนับสนุนการจัดอบรมและงบประมาณ จำนวน ๑๑ คำขอ พบว่ามีจำนวน ๑๐ คำขอ ที่ขอจัดโครงการในพื้นที่เขตอำเภอแม่จัน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งอยู่ในพื้นที่เขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ ๗ อันเป็นพื้นที่เขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้อง

โครงการสตรี มีการขอรับการสนับสนุนการจัดอบรมและงบประมาณ จำนวน ๖๓ คำขอ พบว่ามีจำนวน ๕๙ คำขอ ที่ขอจัดโครงการในพื้นที่เขตอำเภอดอยหลวง และอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งอยู่ในพื้นที่เขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ ๗ อันเป็นพื้นที่เขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้อง

กรณีเป็นการกระทำที่ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๒. กรณีร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎรจัดทำคำของบประมาณในโครงการที่มีลักษณะเดียวกันกับโครงการทั้งสามตามงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ปรากฏตามบันทึกข้อความกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๘ เรื่อง การเสนอคำแปรญัตติเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ

พ.ศ. ๒๕๖๙ ที่ผู้ถูกร้องลงนามและระบุว่า “ให้เสนอคำแปรญัตติ” ในบันทึกข้อความดังกล่าว เป็นการกระทำที่ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙

ผู้ร้องเห็นว่าการตรวจสอบการกระทำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา เกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง มิได้จำกัดให้การยื่นคำร้องต้องกระทำในระหว่างการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะกรรมการธิการ แม้พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแล้ว มิได้เป็นร่างกฎหมายที่ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภาก็ตาม แต่ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร กระทำการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม ดังนี้

๑. มีคำวินิจฉัยให้ผู้ถูกร้องสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเพิกถอน สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม

๒. มีคำวินิจฉัยให้ผู้ถูกร้องรับผิดชอบใช้เงินที่ผู้ถูกร้องมีส่วนโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้ งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ที่ผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ เป็นเงินจำนวน ๑๗๘,๑๒๕,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสามและวรรคสี่

๓. มีคำวินิจฉัยให้ผู้ถูกร้องรับผิดชอบใช้เงินที่ผู้ถูกร้องมีส่วนโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในการจะได้ใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ที่ผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ เป็นเงินจำนวน ๕๙๓,๕๖๐,๘๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสามและวรรคสี่

๔. มีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย โดยให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร และมีคำสั่งให้ผู้เกี่ยวข้องระงับการเบิกจ่ายงบประมาณรายจ่ายของโครงการทั้งสาม ตามงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้รับการจัดสรร

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม หรือไม่ เห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้อง คำร้องเพิ่มเติม และเอกสารประกอบเป็นกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๑๒๑ คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ยื่นคำร้องเสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม ว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ผู้ถูกร้องเสนอ แปรญัตติ หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้ผู้ถูกร้องมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง ซึ่งการยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม ต้องอยู่ในระหว่างการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับขั้นตอนของการอนุมัติงบประมาณในกระบวนการทางนิติบัญญัติของร่างกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย โดยแยกผู้มีอำนาจอนุมัติงบประมาณ ผู้มีอำนาจจัดทำงบประมาณ และผู้มีอำนาจบริหารงบประมาณออกจากกัน ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจในการตรวจสอบระหว่างการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการเสนอ แปรญัตติ หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้ตนมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ได้รับการพิจารณาเสร็จสิ้น และเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับแล้ว จึงไม่อยู่ในขั้นตอนของการอนุมัติงบประมาณรายจ่ายในกระบวนการทางนิติบัญญัติ กรณีไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗ (๗) ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้อง

ในส่วนนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย ส่วนคำขอให้ผู้ถูกร้องชดใช้เงินคืนพร้อมด้วยดอกเบี้ย และคำขอให้กำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนมีคำวินิจฉัยให้ผู้เกี่ยวข้องระงับการเบิกจ่ายงบประมาณรายจ่ายของโครงการทั้งสามตามงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้รับการจัดสรร เมื่อไม่รับคำร้องกรณีดังกล่าวแล้ว จึงไม่รับพิจารณาวินิจฉัยคำขอส่วนนี้ด้วย

ส่วนที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ผู้ถูกร้องเสนอ แปรญัตติ หรือกระทำด้วยประการใด ๆ มีผลให้ตนมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง นั้น เป็นกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ยื่นคำร้องเสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า มีการกระทำที่ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗ (๓) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องในส่วนนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย และให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

สำหรับคำขอให้ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนมีคำวินิจฉัยให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร และให้ผู้ถูกร้องชดใช้เงินคืนพร้อมดอกเบี้ย เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ อยู่ในระหว่างการพิจารณา ยังไม่มีความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอย่างร้ายแรง กรณีไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๑ ให้ยกคำขอส่วนนี้

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๗ จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย อำเภอแม่จัน (เฉพาะตำบลจันจว้าและตำบลจันจว้าใต้) อำเภอเชียงแสน อำเภอดอยหลวง อำเภอเชียงของ (เฉพาะตำบลศรีดงคำ ตำบลศรีดอนชัย ตำบลริมโขง ตำบลเวียง ตำบลสถาน และตำบลห้วยซ้อ) และอำเภอเวียงแก่น สังกัดพรรคเพื่อไทย และดำรงตำแหน่งรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ประธานสภาผู้แทนราษฎร มีคำสั่งมอบหมายให้ผู้ถูกร้องปฏิบัติราชการแทนประธานสภาผู้แทนราษฎรตามคำสั่งสภาผู้แทนราษฎร

ที่ ๔๙/๒๕๖๗ ลงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๗ มีอำนาจสั่งและปฏิบัติราชการแทนเกี่ยวกับการบริหารราชการของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในงานด้านกิจการงบประมาณ ผู้ถูกร้องมีภารกิจในด้านการกำกับการบริหารราชการของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โครงการทั้งสามนั้นเดิมผู้ถูกร้องนำเรียนประธานสภาผู้แทนราษฎรเพื่อจัดทำโครงการ จำนวน ๔ โครงการ ประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นพ้องในหลักการ แต่ปรากฏว่าสำนักนโยบายและแผนเสนอให้ปรับโครงการเพื่อให้รูปแบบกิจกรรมเป็นไปตามกรอบอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงมีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดของโครงการให้เหลือเพียง ๓ โครงการ ได้แก่ โครงการเยาวชน โครงการประชาชน และโครงการสตรี ต่อมาในการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ คณะกรรมการฯ มีมติเห็นชอบกับรายการเสนอเพิ่มงบประมาณของหน่วยงานรัฐสภา เมื่อร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวพิจารณาเสร็จสิ้นและมีผลใช้บังคับ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้รับงบประมาณโครงการทั้งสาม ประธานสภาผู้แทนราษฎรมีคำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๗/๒๕๖๗ ลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการเยาวชน คำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๘/๒๕๖๗ ลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการประชาชน และคำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๙/๒๕๖๗ ลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการสตรี มีเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานกรรมการและผู้ถูกร้องเป็นกรรมการและที่ปรึกษาของคณะกรรมการบริหารโครงการทั้งสามคณะ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจกรรม จัดทำรายงาน ต่อมาคณะกรรมการบริหารโครงการแต่ละโครงการมีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนโครงการและคณะอนุกรรมการจัดกิจกรรม ซึ่งปัจจุบันโครงการทั้งสามดำเนินการจัดกิจกรรมไปแล้ว โดยโครงการเยาวชนดำเนินการไปแล้ว จำนวน ๙ ครั้ง โครงการประชาชนดำเนินการไปแล้ว จำนวน ๙ ครั้ง และโครงการสตรีดำเนินการไปแล้ว จำนวน ๑ ครั้ง โครงการทั้งสามดำเนินการโดยคณะกรรมการซึ่งผู้ถูกร้องมิได้เข้าไปมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ การดำเนินการใด ๆ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดูแลโครงการดังกล่าวจากคำขอที่เสนอเข้ามา ผู้ถูกร้องมิได้มีอำนาจให้ความเห็นชอบ สั่งการหรือร่วมพิจารณาคำขอให้จัดโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ใด ๆ หรือในเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้องเพื่อประโยชน์ในการหาเสียงหรือสร้างความนิยมให้แก่ตนเอง

ส่วนกรณีปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ นั้น สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้จัดทำคำของบประมาณรายจ่ายในลักษณะเดียวกันกับโครงการตามงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ โครงการทั้งสามในปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ เป็นโครงการต่อเนื่องจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ซึ่งประธานสภาผู้แทนราษฎรในฐานะรัฐมนตรีเจ้าสังกัดลงนามบรรจุโครงการดังกล่าวในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ แล้วปัจจุบันอยู่ในขั้นการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ การที่ผู้ถูกร้องลงนามในบันทึกข้อความ กลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง นั้น เนื่องจากสำนักนโยบายและแผนแจ้งว่ามีการปรับดวงเงินงบประมาณจากคำของบประมาณ ผู้ถูกร้องจึงมีดำริให้เสนอคำแปรญัตติเพิ่มงบประมาณดังกล่าว ต่อมาสำนักนโยบายและแผนมีบันทึกข้อความให้ทบทวนคำขอแปรญัตติ และกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร พิจารณาแล้วมีความเห็นว่าไม่ควรเสนอคำแปรญัตติเพิ่มงบประมาณสำหรับโครงการทั้งสาม สำนักนโยบายและแผนมีบันทึกข้อความถึงเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเพื่อยกเลิกคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณของโครงการทั้งสาม ผู้ถูกร้องไม่มีส่วนในการเสนอ การแปรญัตติหรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้ผู้ถูกร้องมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ และมิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง

เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๗ วรรคสาม ศาลรัฐธรรมนูญได้สวนพยานบุคคล จำนวน ๙ ปาก ได้แก่ นายภณทิล น่วมเจิม ผู้ร้อง นายพิเชษฐ์ เชื้อเมืองพาน ผู้ถูกร้อง นายจิรพงศ์ วัฒนะรัตน์ ที่ปรึกษาคณะทำงานทางการเมืองของผู้ถูกร้อง ว่าที่ร้อยตำรวจตรี อาพัทธ์ สุขะนันท์ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางวรรณฤทัย สงวนรักษ์ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน นายกุลพล วัชรภาพ ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย นายนาถะ ดวงวิชัย ผู้อำนวยการสำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร นายธีรวัฒน์ เอื้อพอฟล ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง และ นายวรพงษ์ แพร่ม่วง วิทยากรชำนาญการ โดยให้จัดทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้าตามประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด

ผู้ร้องยื่นคำแถลงการณ์ปิดคดี มีสาระสำคัญเพิ่มเติมจากคำร้องว่า ผู้ถูกร้องใช้อำนาจในลักษณะการให้นโยบายที่นำไปสู่การจัดทำคำของบประมาณหรือการแปรรูปคดี ย่อมเป็นการใช้อำนาจทั้งสองสถานะได้แก่ ในฐานะที่เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร และในฐานะที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย

ผู้ถูกร้องยื่นคำแถลงการณ์ปิดคดี มีสาระสำคัญเพิ่มเติมจากคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่า การกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง ต้องเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นการกระทำที่อยู่ในกระบวนการนิติบัญญัติของร่างกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายเท่านั้น ผู้ถูกร้องไม่ว่าในฐานะรองประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือกระทำการใด ๆ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง คำร้องเพิ่มเติม คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา เอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของพยานบุคคล รวมทั้งคำเบิกความในวันไต่สวนพยาน และคำแถลงการณ์ปิดคดีของคู่กรณีและเอกสารประกอบแล้ว เห็นว่า คดีมีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงยุติการไต่สวนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง กำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยรวม ๒ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องมีส่วนในการเสนอ การแปรรูปคดี หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ในโครงการทั้งสาม หรือไม่

ประเด็นที่สอง มีการเสนอ การแปรรูปคดี หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการธิการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง และให้การเสนอ การแปรรูปคดี หรือการกระทำดังกล่าวเป็นอันสิ้นผล หรือไม่ หากผู้ถูกร้องเป็นผู้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง จะทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และจะถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสาม หรือไม่ เพียงใด

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๗ รัฐสภา ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (๑) เงินสงฆ์ใช้ต้นเงินกู้ (๒) ดอกเบี้ยเงินกู้ (๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย” วรรคสอง บัญญัติว่า “ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะกรรมการการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้” วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เห็นว่ามีการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคสอง ให้เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา และศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคสอง ให้การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำดังกล่าวเป็นอันสิ้นผล ถ้าผู้กระทำการดังกล่าวเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้ผู้กระทำการนั้นสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น แต่ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้กระทำการหรืออนุมัติให้กระทำการหรือรู้ว่ามีกระทำการดังกล่าวแล้ว แต่มิได้สั่งยับยั้ง ให้คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้อยู่ในที่ประชุมในขณะที่มีมติ และให้ผู้กระทำการดังกล่าวต้องรับผิดชอบใช้นั้นคืนพร้อมด้วยดอกเบี้ย”

งบประมาณรายจ่ายของประเทศถือเป็นกรอบการใช้จ่ายเงินแผ่นดินที่เป็นเงินของประชาชนทั้งชาติ การตัดสินใจเกี่ยวกับเงินแผ่นดินต้องได้รับความยินยอมจากประชาชนผ่านทางรัฐสภาในฐานะผู้แทนปวงชน โดยรัฐบาลต้องเสนอร่างกฎหมายงบประมาณรายจ่ายเพื่อขอความเห็นชอบจากรัฐสภาในการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน เพื่อดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาล รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติหลักการเกี่ยวกับงบประมาณของแผ่นดินโดยแยกผู้มีอำนาจในการจัดทำงบประมาณ อนุมัติงบประมาณ และบริหารงบประมาณออกจากกัน ตามหลักการแบ่งแยกอำนาจเพื่อให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน โดยฝ่ายบริหารเป็นผู้จัดทำ

งบประมาณเพื่อเสนอต่อฝ่ายนิติบัญญัติ และทำหน้าที่บริหารงบประมาณที่ได้รับการอนุมัติจากฝ่ายนิติบัญญัติ ตามหลักอำนาจริเริ่มทางการเมืองคลังเป็นของฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้อนุมัติงบประมาณ ตามที่ฝ่ายบริหารเสนอคำขอของงบประมาณ และทำหน้าที่ตรวจสอบการบริหารงบประมาณของฝ่ายบริหาร ตามกลไกของระบบรัฐสภา โดยมีให้ฝ่ายนิติบัญญัติริเริ่มกำหนดรายจ่ายแผ่นดิน ตามหลักการห้าม ฝ่ายนิติบัญญัติริเริ่มงบประมาณ เนื่องจากฝ่ายบริหารมีหน้าที่ในการบริหารประเทศย่อมมีเอกสิทธิ์ กำหนดรายจ่ายของแผ่นดินให้สอดคล้องกับการบริหารประเทศและเหมาะสมที่สุดในการจัดทำงบประมาณ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง มีเจตนารมณ์ ป้องกันมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ เสนอ แปรญัตติ หรือกระทำ ด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้ผู้นั้นมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้จ่ายงบประมาณ เป็นบทบัญญัติที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๘๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖๘ เนื่องจากภายหลังปี พ.ศ. ๒๕๑๑ การแปรญัตติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังมิได้มีเจตนามุ่งที่จะแปรญัตติเพื่อนำเงินงบประมาณ ไปอยู่ในอำนาจการใช้จ่ายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาเริ่มมีแนวคิดที่จะให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีวงเงินที่จะนำไปใช้จ่ายโดยให้เหตุผลว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพบเห็นปัญหาของประชาชนโดยตรงก็ดี มีราษฎรมาร้องเรียนเพื่อให้แก้ไขปัญหาก็ดี จึงเริ่มมีการแปรญัตติเพื่อกันเงินส่วนหนึ่งไว้ให้อยู่ในอำนาจ ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถนำไปใช้จ่ายทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาราษฎรได้โดยตรง ซึ่งมีแนวโน้มที่จำนวนเงินดังกล่าวจะเพิ่มมากขึ้นทุกปี และเกิดการทุจริตอันเนื่องมาจากการจัดทำ โครงการดังกล่าวมากขึ้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๘๐ วรรคหกและวรรคเจ็ด จึงบัญญัติให้การกระทำฝ่าฝืนดังกล่าวสิ้นผลไป อย่างไรก็ตาม แม้รัฐธรรมนูญบัญญัติ ให้การกระทำในลักษณะดังกล่าวเป็นอันต้องห้ามแล้ว รูปแบบการแปรญัตติเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจใช้จ่ายเงินงบประมาณยังคงเกิดขึ้นตลอดมาและมีจำนวนสูงขึ้น พฤติกรรมแห่งการกระทำส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็นการดำเนินการร่วมกันหลายฝ่ายอย่างครบวงจร โดยร่วมกันทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และเจ้าหน้าที่ประจำ ประกอบกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้าไม่ได้บัญญัติสภาพบังคับแก่ผู้กระทำการฝ่าฝืน ไว้ชัดเจน เพราะฉะนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม จึงกำหนดโทษในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีการกระทำ ที่มีส่วนได้เสียในการใช้จ่ายงบประมาณ ในกรณีผู้กระทำการดังกล่าวเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้ผู้กระทำการนั้นสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งสังกัดพรรคเพื่อไทย จังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งเขตที่ ๗ ประกอบด้วยพื้นที่อำเภอแม่จัน (เฉพาะตำบลจันจว้าและตำบลจันจว้าใต้) อำเภอเชียงแสน อำเภอดอยหลวง อำเภอเชียงของ (เฉพาะตำบลศรี้ง ตำบลศรีดอนชัย ตำบลริมโขง ตำบลเวียง ตำบลสถาน และตำบลห้วยซ้อ) และอำเภอเวียงแก่น ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรลงมติเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่สอง ต่อมาที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรลงมติเลือกรองประธานสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง และเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๗ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง

ก่อนการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ผู้ถูกร้องขณะดำรงตำแหน่งรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่สอง มีดำริให้เจ้าหน้าที่จัดทำโครงการสนับสนุนและส่งเสริมประชาชนที่ร้องขอร้องเรียนผ่านการพิจารณาของประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร และรองประธานสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๔ โครงการ โดยมอบหมายให้ นายจิรพงศ์ วัฒนะรัตน์ ซึ่งดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาคณะทำงานทางการเมืองของผู้ถูกร้องดำเนินการ (เอกสารหมายเลข ศ ๑/๑) ต่อมาสำนักกฎหมายมีความเห็นตามที่สำนักนโยบายและแผนมีหนังสือหารือ ปรากฏว่าการจัดทำโครงการดังกล่าวมีวิธีการดำเนินการในรูปแบบการให้ทุนและเงินช่วยเหลือ น่าจะขัดต่อกฎหมายที่คุ้มครองต่อการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ (เอกสารหมายเลข ศ ๒/๑๑) เจ้าหน้าที่ปรับเปลี่ยนโครงการดังกล่าวให้เหลือเพียง จำนวน ๓ โครงการ คือ โครงการเยาวชน โครงการประชาชน และโครงการสตรี

รวมวงเงินงบประมาณของโครงการทั้งสามตามคำขอทั้งสิ้น จำนวน ๓๕๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท และได้รับจัดสรรในภายหลัง จำนวน ๑๗๘,๑๒๕,๐๐๐ บาท (เอกสารหมายเลข ศ ๓/๘ ศ ๓/๒๗ และ ศ ๓/๔๐ และเอกสารท้ายคำร้องหมายเลข ๑๖)

โครงการทั้งสามมีลักษณะการจัดกิจกรรมเป็นการฝึกอบรมและฝึกอาชีพ ผู้ถูกร้องลงนามเสนอให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบคำขอของงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร การดำเนินการโครงการทั้งสามมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ โดยผู้ถูกร้องเป็นที่ปรึกษาและกรรมการ มีหน้าที่และอำนาจดำเนินการจัดโครงการ กำกับดูแล และพิจารณาคำขอให้มีการจัดสัมมนาที่มาจากแต่ละพื้นที่ ซึ่งโครงการทั้งสามจัดกิจกรรมสัมมนาขึ้นที่จังหวัดเชียงรายและจังหวัดอื่น ๆ ทั้งนี้ มีการจัดกิจกรรมโครงการสตรี ณ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๘ รุ่น (เอกสารหมายเลข ศ ๙/๑)

ในปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ผู้ถูกร้องเห็นชอบให้เจ้าหน้าที่กลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร จัดทำคำขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ของโครงการเยาวชน โครงการประชาชน และโครงการสตรี เพื่อเสนอของบประมาณ (เอกสารหมายเลข ศ ๒๐/๑) ต่อมา มีการแก้ไขรายละเอียดคำของบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ของโครงการทั้งสาม โดยเปลี่ยนชื่อโครงการให้ตัดถ้อยคำว่า “สัมมนา” หรือ “อบรม” ออก (เอกสารหมายเลข ศ ๑๘/๑ ถึง ศ ๑๘/๒ และ ศ ๑๙/๑ ถึง ศ ๑๙/๒) คณะรัฐมนตรีปรับลดวงเงินงบประมาณโครงการทั้งสาม สำนักนโยบายและแผนจึงมีหนังสือแจ้งเวียนหน่วยงานภายในเพื่อให้เสนอคำขอแปรญัตติ กลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง มีหนังสือถึงผู้ถูกร้องสอบถามว่าจะเสนอคำแปรญัตติดังกล่าวหรือไม่ ผู้ถูกร้องลงนามในหนังสือดังกล่าวโดยปรากฏข้อความว่า “ให้เสนอคำแปรญัตติ” ตามบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๘ (เอกสารหมายเลข ศ ๗/๑)

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘ ผู้ร้องเสนอความเห็นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม ในคดีนี้ และเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘ สำนักนโยบายและแผนได้มีหนังสือถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ต้องการจะเสนอคำขอแปรญัตติรวมถึงกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ด้วยว่าการเสนอคำขอแปรญัตติจะต้องไม่กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ ปรากฏข้อความในบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘ (เอกสารหมายเลข ศ ๑๓/๑ ถึง ศ ๑๓/๒) ซึ่งกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง มีหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร ว่าไม่ประสงค์จะเสนอคำขอแปรญัตติของโครงการทั้งสามดังกล่าว (เอกสารหมายเลข ศ ๑๔/๑ ถึง ศ ๑๔/๒) สำนักนโยบายและแผนมีหนังสือถึงเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเสนอคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณรายจ่าย

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ในการประชุมคณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓/๒๕๖๘ มีหน่วยงานขอยกเลิกคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ จำนวน ๑๐ รายการ รวมถึงโครงการทั้งสามด้วยปรากฏข้อความในบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๘ (เอกสารหมายเลข ศ ๑๕/๖ และ ศ ๑๖/๖) วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘ คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ สภาผู้แทนราษฎร พิจารณาคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ของโครงการทั้งสาม ปรากฏตามวาระการประชุมคณะกรรมการฯ วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘ (เอกสารหมายเลข ศ ๑๗/๓ ถึง ศ ๑๗/๔) ซึ่งคุุณกรณัและพยานเบิกความสอดคล้องต้งกันว่ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเสนอขอถอนโครงการทั้งสามออกจากคำของบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ คณะกรรมาธิการ ฯ มีมติให้ปรับลดงบประมาณทั้งหมดของโครงการทั้งสามถือว่เป็นการยกเลิกคำขอของงบประมาณโครงการทั้งสามออกจากร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙

ข้อพิจารณาเบื้องต้นมีว่ กรณีสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรขอถอนโครงการออกจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ศาลรัฐธรรมนูญต้องสั่งจำหน่ายคดีเพราะไม่มีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยคดีต่อไป หรือไม่

ข้อเท็จจริงจากการไต่สวนปรากฏว่ ในชั้นการพิจารณาของคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ กลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร ขอถอนโครงการทั้งสาม และเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรขอปรับลดงบประมาณของโครงการทั้งสามเหลือศูนย์บาท มีผลเป็นการยกเลิกโครงการทั้งสามออกจากคำขอจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ แม้ว่าโครงการทั้งสามอันเป็นมูลเหตุแห่งคดีนี้สิ้นผลไปแล้ว แต่ไม่มีผลทำให้การกระทำของผู้ถูกร้องอันเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแล้วถูกลบล้างไป และไม่มีผลต่อการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญที่ต้องพิจารณาว่เป็นการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง หรือไม่ ประกอบกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม นอกจากบัญญัติให้การกระทำที่ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง เป็นอันสิ้นผลแล้ว ยังบัญญัติมาตรการลงโทษ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้กระทำการดังกล่าวให้สิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยและให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเพิ่มเติมจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๘๐ วรรคเจ็ด และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖๘ วรรคเจ็ด ที่บัญญัติให้เฉพาะการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นอันสิ้นสุดเท่านั้น กรณีจึงมีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัยคดีต่อไป

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องมีส่วนในการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ในโครงการทั้งสาม หรือไม่

ข้อพิจารณาประการแรกมีว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้สั่งการให้เสนอคำขอของงบประมาณรายจ่ายประจำปี งบประมาณหรือคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณของโครงการทั้งสาม หรือไม่

ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า ในการเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ผู้ถูกร้องมอบหมายให้ นายจิรพงศ์ วัฒนะรัตน์ ที่ปรึกษาคณะทำงานทางการเมืองของรองประธาน สภาผู้แทนราษฎร คนที่สอง (ตำแหน่งผู้ถูกร้องในขณะนั้น) ดำเนินการจัดทำโครงการ และผู้ถูกร้อง ลงนามให้ความเห็นชอบในการจัดทำโครงการทั้งสาม เมื่อมีการเสนองบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ในชั้นการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีมีการปรับลดวงเงินงบประมาณ ผู้ถูกร้องลงนามให้เสนอคำแปรญัตติ

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ผู้ถูกร้องไม่เคยสั่งการให้เจ้าหน้าที่จัดทำโครงการเพื่อเสนองบประมาณ หรือแปรญัตติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ผู้ถูกร้องเพียงมอบนโยบายให้กับสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร อีกทั้งผู้ถูกร้องลงนามในบันทึกข้อความแต่ไม่ได้เขียนข้อความว่า “ให้เสนอคำแปรญัตติ” และไม่ได้ประทับตราคำว่า “เห็นชอบ” แต่เป็นบุคคลอื่นเขียนข้อความและประทับตราดังกล่าว

พยานบุคคล นายจิรพงศ์ วัฒนะรัตน์ เบิกความว่า ผู้ถูกร้องมีดำริให้ดำเนินโครงการทั้งสาม โดยมอบหมายให้ตนเองเป็นผู้ดำเนินการ เจือสมกับคำเบิกความของ นายธีรวัฒน์ เอื้อพอพล และ นายนาถะ ดวงวิชัย เบิกความสอดคล้องกันว่า ในการเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรหรือกับผู้ถูกร้องก่อนเสนอหรือแปรญัตติ โครงการทั้งสาม ซึ่งผู้ถูกร้องมีดำริให้เสนอและแปรญัตติ สำหรับการเสนอคำขอของงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ นายวรพงษ์ แพร่ม่วง นายธีรวัฒน์ เอื้อพอพล และ นายนาถะ ดวงวิชัย

เบิกความสอดคล้องกันว่า ปิงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ กลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สอบถามไปยังผู้ถูกร้องว่าประสงค์จะดำเนินโครงการทั้งสามดังกล่าวต่อเนื่องหรือไม่ และผู้ถูกร้องมีดำริให้ดำเนินโครงการทั้งสามต่อ

นายธีรวัฒน์ เอื้อพอพล เบิกความยอมรับว่า การเสนอบันทึกข้อความกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๘ ตนเขียนข้อความว่า “ให้เสนอคำแปรญัตติ” หลังจากที่ได้รับดำริจากผู้ถูกร้องให้เสนอคำแปรญัตติแล้ว

ว่าที่ร้อยตำรวจตรี อาพัทธ์ สุขะนันท์ เบิกความว่า กลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ไม่จำเป็นต้องเสนอคำของบประมาณและเสนอคำขอแปรญัตติต่อผู้ถูกร้องเพื่อให้ความเห็นชอบก็ได้ โดยกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สามารถส่งคำของบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณแต่ละโครงการไปยังสำนักนโยบายและแผนเพื่อรวบรวมของทุกส่วนราชการภายในและเสนอเลขานุการสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบ ก่อนเสนอประธานรัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบและลงนาม และส่งไปยังสำนักงบประมาณต่อไป ซึ่งกลุ่มงานอื่น ๆ ก็สามารถขอแปรญัตติได้เอง เป็นเรื่องปกติตามวิธีการเสนอของบประมาณ

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามบันทึกข้อความกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๘ (เอกสารหมายเลข ศ ๗/๑) เกี่ยวกับการเสนอคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ของโครงการทั้งสาม ปรากฏข้อความที่เขียนด้วยลายมืออยู่เหนือลายมือชื่อของผู้ถูกร้อง สอดคล้องกับบันทึกข้อความกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร ไม่ลงวันที่ เดือนธันวาคม ๒๕๖๗ (เอกสารหมายเลข ศ ๒๐/๑) เกี่ยวกับคำขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ของโครงการทั้งสาม เอกสารทั้งสองฉบับมีลายมือชื่อของข้อความที่แตกต่างกัน ประกอบกับ นายธีรวัฒน์ เอื้อพอพล เบิกความว่า ตนเป็นคนเขียนข้อความลงในบันทึกข้อความกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๘ (เอกสารหมายเลข ศ ๗/๑) รับฟังได้ว่า แม้ผู้ถูกร้องลงลายมือชื่อเพียงประการเดียวโดยไม่ได้เขียนข้อความ แต่การลงลายมือชื่อในเอกสารราชการนั้น ย่อมต้องพิจารณาข้อความของเอกสารก่อน ประกอบกับผู้ถูกร้องมีตำแหน่งเป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๖๖

ยอมทราบดีอยู่แล้วว่าการลงลายมือชื่อในเอกสารหมายความว่าเห็นด้วยกับข้อความในเอกสาร หากไม่เห็นด้วย ย่อมต้องสั่งให้มีการแก้ไข ดังนั้น การลงลายมือชื่อแม้ไม่ใช่ผู้เขียนข้อความย่อมหมายความว่า เห็นด้วยกับเอกสารดังกล่าว ประกอบกับ นายธีรวัฒน์ เอื้อพอล และ นายนาถ ดวงวิชัย เบิกความสอดคล้องต้องกันว่า เอกสารดังกล่าวเป็นไปตามที่ได้หารือกับผู้ถูกร้องก่อนแล้ว อีกทั้ง นายวรพงษ์ แพร่มวง เบิกความว่า เจ้าหน้าที่ของกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง เสนอเอกสาร ตามลำดับสายการบังคับบัญชาโดยยังไม่มีข้อความดังกล่าว แต่หน่วยธุรการจะรับเอกสารไปเสนอต่อผู้ถูกร้อง อีกชั้นหนึ่ง ส่วนกรณีที่ปรากฏการออกเลขหนังสือในเอกสารดังกล่าวตามระบบราชการเป็นเพียงข้อบกพร่อง หรือแนวทางการปฏิบัติงานภายในของกลุ่มงานหรือสำนักนั้น ไม่มีผลทำให้เอกสารไม่สมบูรณ์ จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเห็นชอบให้แปรรูปนิติโครงการทั้งสาม

ข้อพิจารณาประการที่สองมีว่า มีการกระทำหรือพฤติการณ์ที่ผู้ถูกร้องเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม ตามโครงการทั้งสาม หรือไม่

ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า หลังจากพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ บังคับใช้ การดำเนินการของโครงการทั้งสามประธานสภาผู้แทนราษฎรมีคำสั่งลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการในแต่ละโครงการ ได้แก่ (๑) คณะกรรมการบริหารโครงการเยาวชน ตามคำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๗/๒๕๖๗ (๒) คณะกรรมการบริหารโครงการประชาชน ตามคำสั่ง สภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๘/๒๕๖๗ และ (๓) คณะกรรมการบริหารโครงการสตรี ตามคำสั่ง สภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๙/๒๕๖๗ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการโครงการสัมมนาตามหน้าที่และอำนาจ พิจารณาดำเนินการจัดโครงการ กำกับ ดูแล พิจารณาบริหารจัดการคำขอของแต่ละพื้นที่ที่ยื่นความประสงค์ ขอให้จัดโครงการสัมมนา โดยผู้ถูกร้องเป็นที่ปรึกษาและกรรมการตามคำสั่งแต่งตั้งของโครงการทั้งสาม การจัดกิจกรรมของโครงการทั้งสามคณะกรรมการบริหารโครงการจะพิจารณาจากคำขอรับความอนุเคราะห์ อีกทั้งพิจารณาความพร้อมของเจ้าหน้าที่และสถานที่ในการจัดกิจกรรม โดยประชาชนยื่นคำขอในการจัดกิจกรรม ต่อผู้ถูกร้องเพื่อให้ผู้ถูกร้องเสนอคำขอจัดกิจกรรมดังกล่าวต่อคณะกรรมการบริหารโครงการแต่ละโครงการ เพื่อพิจารณาคัดเลือก รวมจำนวนคำขอจัดโครงการ ๔๔๐ คำขอ มีคำขอจัดโครงการถึง ๒๙๘ คำขอ ที่เป็นคำขอจัดโครงการในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ ๗ อันเป็นพื้นที่ในเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้อง และการจัดกิจกรรมโครงการทั้งสามในเบื้องต้นกำหนดจัดกิจกรรมในพื้นที่นาร่อง ณ จังหวัดเชียงราย

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า การดำเนินการในโครงการทั้งสามเป็นการดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารโครงการตามคำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๗/๒๕๖๗ คำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๘/๒๕๖๗ และคำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๙/๒๕๖๗ ที่ผู้ถูกร้องเป็นที่ปรึกษาและกรรมการ แต่ผู้ถูกร้องมิได้เข้าไปมีส่วนโดยตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ เพื่อให้ผู้ถูกร้องจะได้ใช้งบประมาณไปใช้ประโยชน์ในการหาเสียงหรือสร้างความนิยมให้แก่ตนเอง ในเขตเลือกตั้งตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง อีกทั้งการดำเนินโครงการใด ๆ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง ผู้ถูกร้องไม่ได้มีอำนาจให้ความเห็นชอบเข้าไปสั่งการหรือมีส่วนร่วมในการพิจารณาคำขอให้มีการดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ ลงไปในพื้นที่ใด ๆ หรือในเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้องเพื่อสร้างความนิยมให้แก่ตนเอง การประชาสัมพันธ์โครงการเป็นเรื่องของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่มีหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในหลายช่องทางโดยเฉพาะสื่อของสภาผู้แทนราษฎรที่กระจายข่าวไปทั่วประเทศโดยไม่เจาะจงพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง สำหรับการดำเนินกิจกรรมที่จัดขึ้นจริง โครงการประชาชนดำเนินการไปแล้ว จำนวน ๙ ครั้ง โดยจัดขึ้นที่จังหวัดเชียงราย จำนวน ๑ ครั้ง จังหวัดอื่น ๆ จังหวัดละ ๑ - ๕ ครั้ง โครงการเยาวชนดำเนินการไปแล้ว จำนวน ๙ ครั้ง โดยจัดขึ้นที่จังหวัดเชียงราย จำนวน ๒ ครั้ง จังหวัดอื่น ๆ จังหวัดละ ๑ - ๒ ครั้ง และโครงการสตรีดำเนินการไปแล้ว จำนวน ๑ ครั้ง ที่จังหวัดเชียงราย

พยานบุคคล นายวรพงษ์ แพร่ม่วง นายธีรวัฒน์ เอื้อพอล และ นายนาถ ดวงวิชัย เบิกความสอดคล้องกันว่า วิธีการคัดเลือกพื้นที่จัดกิจกรรมของผู้เข้าร่วมโครงการ พิจารณาจากคำขอความพร้อมด้านเวลา และข้อจำกัดด้านบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร การจัดกิจกรรมตามโครงการทั้งสามในเขตเลือกตั้งที่ ๗ จังหวัดเชียงราย เนื่องจากมีเหตุผลด้านความคุ้มค่า โดยการรวบรวมคำขอเข้าร่วมโครงการหลายคำขอมาจัดสัมนาในคราวเดียวกันและกำหนดแบ่งเป็นแต่ละรุ่น เพราะเจ้าหน้าที่มีจำนวนไม่เพียงพอต่อการจัดโครงการทั้งหมดตามคำขอและมีเวลาที่จะดำเนินการได้เฉพาะในช่วงวันหยุดราชการ วันเสาร์และวันอาทิตย์

ว่าที่ร้อยตำรวจตรี อาพัทธ์ สุขะนันท์ เบิกความว่า ผู้ถูกร้องดำริให้จัดโครงการทั้งสามทั่วประเทศ กระจายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ โดยให้ประชาชนในท้องที่หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือกรรมการยื่นคำขอให้สภาผู้แทนราษฎรไปจัดกิจกรรมตามโครงการทั้งสาม

นายนาถ ดวงวิชัย เบิกความว่า การจัดสัมมนาโครงการประชาชนที่กรุงเทพมหานคร มาจากคำขอผ่านทางคณะกรรมการกิจการสภา

นางวรรณฤทัย สงวนรักษ์ เบิกความว่า การเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ของรัฐสภาที่รวบรวมมายังสำนักนโยบายและแผนเป็นขั้นตอนเพื่อให้วิเคราะห์วัตถุประสงค์และสอดคล้องกับ การกิจของสภาผู้แทนราษฎรซึ่งการเสนอโครงการทั้งสามในขั้นการของงบประมาณยังไม่จำเป็นต้องจัดทำ แผนการใช้งบประมาณหรือแผนการดำเนินงานโดยละเอียด เพียงระบุข้อมูลกิจกรรมที่คาดว่าจะ ดำเนินการโดยย่อ เช่น ระบุว่าจะจัดใน ๕ ภูมิภาคทั่วประเทศก็เพียงพอ เพราะงบประมาณ ตามคำขออาจแตกต่างจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณที่ได้รับจัดสรร ซึ่งส่วนราชการ จะต้องทบทวนโครงการเพื่อวางแผนดำเนินการในรายละเอียดให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจริง

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า คำขอความอนุเคราะห์จัดโครงการทั้งสามพิจารณาคัดเลือกโดยคณะกรรมการ บริหารโครงการที่มีผู้ถูกร้องเป็นที่ปรึกษาและกรรมการ และการดำเนินโครงการทั้งสามจัดขึ้น ที่จังหวัดเชียงรายและจังหวัดอื่น ประกอบกับตามบันทึกการประชุมระหว่างประธานสภาผู้แทนราษฎร รองประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้บริหารสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗ (เอกสารหมายเลข ศ ๑๑/๑๓ ถึง ศ ๑๑/๑๔) ผู้ถูกร้องเข้าร่วมประชุม และปรากฏข้อความในการประชุมเกี่ยวกับโครงการสตรีว่า “สำหรับความคืบหน้าในการดำเนินการ ในเบื้องต้นได้กำหนดจัดกิจกรรมในพื้นที่นาร่อง ณ จังหวัดเชียงราย ในช่วงกลางเดือนมกราคม ๒๕๖๘ โดยกิจกรรมอื่น ๆ อยู่ระหว่างการพิจารณาศึกษารูปแบบและรายละเอียดจากคำขอของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรต่อไป ...” รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง (นายพิเชษฐ์ เชื้อเมืองพาน) กล่าวต่อที่ประชุมว่า “โครงการดังกล่าวเป็นโครงการใหม่ ... โดยมุ่งจัดกิจกรรมตามคำเรียกร้อง จากประชาชน ชุมชน โรงเรียน จากพื้นที่ต่าง ๆ โดยประสานงานผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในพื้นที่ต่าง ๆ” ฟังได้ว่า โครงการทั้งสามเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นมาโดยผู้ถูกร้องมีส่วนในการพิจารณา ดำเนินโครงการและมุ่งเน้นดำเนินการในพื้นที่เขตเลือกตั้งที่ ๗ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นเขตพื้นที่เลือกตั้ง ของผู้ถูกร้อง ทำให้มีพฤติการณ์หรือการกระทำที่ผู้ถูกร้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการทั้งสาม

ข้อพิจารณาประการที่สามมีว่า โครงการทั้งสามในปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ จะดำเนินการในรูปแบบเดียวกันกับโครงการในปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ หรือไม่

ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎรได้จัดทำคำของบประมาณในโครงการที่มีลักษณะเดียวกันกับโครงการทั้งสามตามงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า การทำคำขอเสนอโครงการทั้งสามในปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้จัดทำคำของบประมาณในลักษณะเดียวกันกับโครงการตามปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

พยานบุคคล นางวรรณฤทัย สงวนรักษ์ เบิกความว่า งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ส่วนราชการภายในเริ่มพิจารณาเสนอตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ และดำเนินการส่งสำนักนโยบายและแผนภายในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ เพื่อรวบรวมเสนอสำนักงบประมาณภายในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗ ส่วนงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ส่วนราชการภายในเริ่มพิจารณาเสนอตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ และดำเนินการส่งสำนักนโยบายและแผนภายในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗ เพื่อรวบรวมเสนอสำนักงบประมาณภายในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘ ทั้งนี้ ตามกรอบปฏิทินงบประมาณ โครงการทั้งสามที่เสนอในปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ เพื่อความต่อเนื่องสำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการเป็นหน้าที่ของส่วนราชการภายในผู้รับผิดชอบโครงการพิจารณาประเมินผลหรือสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

นายวรพงษ์ แพร่ม่วง นายธีรวัฒน์ เอื้อพอล และ นายนาถะ ดวงวิชัย เบิกความสอดคล้องกันว่า กระบวนการเสนอคำของบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณของโครงการทั้งสามในปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ไม่มีความแตกต่างในสาระสำคัญจากโครงการในปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ เนื่องจากเป็นโครงการต่อเนื่องตามดำริของผู้ถูกร้อง โดยโครงการทั้งสามที่เสนอในปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ยังคงมีหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ระยะเวลาดำเนินโครงการ เป้าหมาย ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของโครงการ แผนการปฏิบัติงาน แผนใช้จ่ายงบประมาณ รวมถึงรูปแบบของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รายละเอียดงบประมาณ และรายการค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เหมือนกับโครงการทั้งสามที่เสนอในปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ มีเพียงแต่การแก้ไขจำนวนวงเงินงบประมาณเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น และแก้ไขรายละเอียดย่อย

ของกิจกรรม โดยตัดคำว่า “สัมมนา” และ “อบรม” ออก เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและความหลากหลายของกิจกรรม นอกจากนี้ นายกุลพล วัชรภาพ เบิกความว่า ก่อนที่จะเป็นโครงการทั้งสามนั้น กลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่สอง เสนอโครงการ จำนวน ๔ โครงการ สำนักนโยบายและแผน มีข้อหารือเกี่ยวกับทั้งสี่โครงการมายังสำนักกฎหมาย และสำนักกฎหมายมีความเห็นว่าโครงการทั้งสี่มีลักษณะเป็นการให้ทุนที่จัดทำมิได้ ส่วนที่ให้ความเห็นว่าโครงการทั้งสี่มีลักษณะที่จะฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ เป็นเพียงข้อสังเกตเพื่อไว้ในกรณีที่รองประธานสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ดำเนินการตามโครงการเองโดยมิใช่การให้ความเห็นในข้อหารือโดยตรง เนื่องจากโครงการทั้งสี่ริเริ่มมาจากกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่สอง และป้องกันมิให้เกิดเหตุในภายหน้า หลังจากนั้น มีการปรับโครงการทั้งสี่เป็นโครงการทั้งสามที่มีรูปแบบเป็นการจัดสัมมนาอบรม

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ตามคำร้องปรากฏเอกสารคำขอของงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ของโครงการทั้งสาม ข้อ ๒.๑๐ แผนงบประมาณ และกิจกรรมดำเนินงาน ปรากฏตาราง คอลัมน์ ปี ๒๕๖๘ ปี ๒๕๖๙ และปี ๒๕๗๐ ซึ่งในคอลัมน์ ปี ๒๕๖๘ ระบุจำนวนเงิน ส่วนคอลัมน์ ปี ๒๕๖๙ และปี ๒๕๗๐ ไม่ระบุจำนวนเงิน แสดงให้เห็นว่า โครงการทั้งสาม มีวัตถุประสงค์จัดทำขึ้นมาเป็นโครงการต่อเนื่องตั้งแต่ปี ๒๕๖๘ ถึงปี ๒๕๗๐ แม้คำขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ โครงการทั้งสามจะไม่ได้ระบุพื้นที่ที่คาดว่าจะดำเนินกิจกรรม แต่จากการเบิกความของพยานดังกล่าว ประกอบกับบันทึกคำเบิกความพยานที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้ถูกร้องมิได้หักล้างให้เป็นอย่างอื่นทั้งยังยอมรับเช่นเดียวกัน ฟังได้ว่า รูปแบบการดำเนินกิจกรรมของโครงการทั้งสามในปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ จะดำเนินการในรูปแบบเดียวกันกับปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ในลักษณะทำนองเดียวกันกับโครงการต่อเนื่อง ซึ่งหมายความว่าพื้นที่ที่จะดำเนินกิจกรรมเช่นเดียวกันด้วย

ดังนั้น ข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อพิจารณาทั้งสามประการดังกล่าวในประเด็นที่หนึ่งมีน้ำหนักรับฟัง สอดคล้องกันว่า ผู้ถูกร้องเห็นชอบให้อนุมัติสั่งการให้เสนอหรือแปรญัตติโครงการทั้งสาม ซึ่งเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนในการดำเนินการที่นำไปสู่การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการโดยมุ่งเน้นดำเนินการในเขตเลือกตั้งที่ ๗ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นเขตพื้นที่เลือกตั้งของผู้ถูกร้อง รูปแบบการดำเนินกิจกรรมของโครงการทั้งสามในปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ

พ.ศ. ๒๕๖๙ จะดำเนินการในรูปแบบเดียวกันกับปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ในลักษณะทำนองเดียวกันกับโครงการต่อเนื่อง ทำให้มีพฤติการณ์หรือการกระทำที่ผู้ถูกร้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการทั้งสาม

ประเด็นที่สอง มีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการธิการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง และให้การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำดังกล่าวเป็นอันสิ้นผล หรือไม่ หากผู้ถูกร้องเป็นผู้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง จะทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และจะถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสาม หรือไม่ เพียงใด

เห็นว่า การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถือเป็นผู้แทนประชาชนทั้งประเทศ สถานะของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้เป็นผู้แทนเฉพาะพื้นที่หรือกลุ่มบุคคลที่เลือกตนเองเท่านั้น ไม่ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นจะได้รับเลือกตั้งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งหรือการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ และไม่ว่าจะมาจากเขตเลือกตั้งใดหรือจังหวัดใด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง และมาตรา ๑๑๔ สำหรับการพิจารณาว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง แยกพิจารณาได้เป็น ๒ กรณี คือ กรณีที่หนึ่ง การมีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายโดยตรง หมายถึง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องเป็นผู้ใช้งบประมาณรายจ่ายด้วยตนเอง และกรณีที่สอง การมีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายโดยทางอ้อมนั้น หมายถึง การมีส่วนร่วมในการใช้งบประมาณรายจ่ายที่อาจกระทำในลักษณะของคณะบุคคลหรือคณะกรรมการโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นส่วนหนึ่งของคณะบุคคลหรือคณะกรรมการดังกล่าว และการมีส่วนได้เสียที่มีลักษณะเป็นการได้รับประโยชน์จากการใช้งบประมาณนั้น ไม่ได้หมายถึงเฉพาะบุคคลที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั่นเองที่ไปกระทำหรือได้รับประโยชน์ แต่รวมถึงคู่สมรสหรือบุตร หรือแม้แต่บุคคลที่ไม่ได้อยู่ในความสัมพันธ์ส่วนตัวซึ่งได้รับมอบหมายให้ไปกระทำการแทนด้วย

รวมทั้งจะต้องพิจารณาตามหลักการขัดกันแห่งผลประโยชน์ว่ามีการขัดกันแห่งผลประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวมของผู้ที่มีหน้าที่ในการพิจารณาหรือดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป

ข้อเท็จจริงจากการไต่สวนปรากฏว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งในสภาผู้แทนราษฎร ๒ สถานะ คือ สถานะเป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง และสถานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การใช้อำนาจของผู้ถูกร้องในการดำริให้เสนอคำขอจัดสรรงบประมาณหรือคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณในโครงการทั้งสามเป็นการใช้อำนาจในสถานะของรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรมีประธานสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่ง และรองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมติของสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๘ (๑) บัญญัติให้ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก มาตรา ๑๑๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่และอำนาจดำเนินการของสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปตามข้อบังคับ รองประธานสภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่และอำนาจตามที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรมอบหมายตามรัฐธรรมนูญ หมายความว่าบุคคลที่ดำรงตำแหน่งรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ต้องมีสถานะพื้นฐานมาจากความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีหน้าที่และอำนาจในเชิงบริหารเพื่อดำเนินกิจการของสภาผู้แทนราษฎรตามที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรมอบหมาย ทั้งนี้ การปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจของรองประธานสภาผู้แทนราษฎรต้องไม่ขัดต่อสถานะพื้นฐานความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ซึ่งรวมถึงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง โดยการใช้อำนาจของรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ต้องไม่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการผู้ใด ซึ่งรวมถึงผู้ถูกร้องในสถานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่ง มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายที่ผู้ถูกร้องเสนอ แปรญัตติ หรือกระทำด้วยประการใด ๆ นั้นด้วย หากผู้ถูกร้องกระทำการเพื่อให้ตนเองมีส่วนได้เสียในการใช้งบประมาณดังกล่าวย่อมเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ระหว่างประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ มีข้อยกเว้นที่ไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๕ (๒) ซึ่งมาตรา ๑๘๕ บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาต้องไม่ใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภากระทำการใด ๆ อันมีลักษณะที่เป็นการก้าวก่าย

หรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในเรื่องดังต่อไปนี้ ... (๒) กระทำการในลักษณะที่ทำให้ตนมีส่วนร่วมในการใช้จ่ายเงินงบประมาณ หรือให้ความเห็นชอบในการจัดทำโครงการใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ เว้นแต่เป็นการดำเนินการ ในกิจการของรัฐสภา ...” ข้อเท็จจริงปรากฏว่า วันที่มีการเสนอคำขอของงบประมาณและคำขอแปรญัตติ เพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ของผู้ถูกร้องเกี่ยวกับโครงการทั้งสาม ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง รวมทั้งที่ปรึกษา และกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการทั้งสามตามคำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๗/๒๕๖๗ คำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๘/๒๕๖๗ และคำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๙/๒๕๖๗ ลงวันที่วันเดียวกัน คือ วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ มีหน้าที่และอำนาจในส่วนที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาและคัดเลือก พื้นที่ที่โครงการทั้งสามจะไปดำเนินกิจกรรมตามคำขอรับการสนับสนุนจากพื้นที่ต่าง ๆ เมื่อผู้ถูกร้อง เป็นผู้ดำริให้เสนอโครงการทั้งสามและผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง เชื่อว่าย่อมใช้อำนาจให้คณะกรรมการแต่ละคณะอนุมัติโครงการในเขตพื้นที่เลือกตั้งของผู้ถูกร้องได้ การดำเนินการโครงการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องมีเจตนาเพื่อนำงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน ไปใช้ประโยชน์ในการหาเสียงหรือสร้างความนิยมให้แก่ผู้ถูกร้องในเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้อง อันเป็นการกระทำ ที่มีลักษณะเป็นการใช้สถานะรองประธานสภาผู้แทนราษฎรเพื่อประโยชน์ของตนเองในการหาเสียง หรือสร้างความนิยมให้แก่ตนเองในเขตเลือกตั้งของตน เมื่อผู้ถูกร้องขอตั้งงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ เพื่อจัดทำโครงการทั้งสามต่อเนื่องจากปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ แสดงให้เห็นเจตนา ของผู้ถูกร้องว่าต้องการใช้งบประมาณเช่นเดียวกับการใช้งบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการหาเสียงหรือสร้างความนิยมให้แก่ตนเองในเขตเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง อันจะทำให้ผู้ถูกร้อง บุคคลอื่น หรือพรรคการเมืองที่ผู้ถูกร้องสังกัดได้รับประโยชน์ในการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในครั้งต่อไป ถือได้ว่าผู้ถูกร้องทำการเสนอและแปรญัตติโครงการทั้งสาม ที่มีผลให้ผู้ถูกร้องมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ มิใช่เป็นเพียงการดำเนินการราชการประจำอย่างปกติในกิจการของรัฐสภา ไม่เข้าข่ายยกเว้น ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๕ (๒) ผู้ถูกร้องจึงเป็นผู้กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญต้องสั่งให้ผู้ถูกร้องสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนับแต่วันที่

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย คือ วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๘ และเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้อง

เมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ทำให้มีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งว่างลงและต้องดำเนินการตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในสี่สิบห้าวัน นับแต่วันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๒ จึงให้ถือว่าวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลง คือ วันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลมีผลในวันอ่าน คือ วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๘

มีประเด็นพิจารณาต่อไปว่า เมื่อวินิจฉัยให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องแล้ว จะต้องเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นระยะเวลาเท่าใด เห็นว่า การกำหนดระยะเวลาของการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นสิทธิทางการเมืองอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้อาสาเข้ามาทำประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองในฐานะผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องพิจารณาให้เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรระหว่างพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งการกระทำที่ได้สัดส่วนกับโทษที่จะได้รับซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคล เมื่อร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ สภาผู้แทนราษฎรยังมิได้มีผลบังคับใช้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อการใช้งบประมาณของแผ่นดิน จึงให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องมีกำหนดเวลาสิบปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง ให้การเสนอ การแปรรูป หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ เกี่ยวกับโครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชนและประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และโครงการส่งเสริมบทบาทของสตรีทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในงบประมาณปี พ.ศ. ๒๕๖๙ เป็นอันสิ้นผล

และวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย คือ วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๘ และให้ถือว่า วันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คำวินิจฉัย ของศาลมีผลในวันอ่าน คือ วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๘ เป็นวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งว่างลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๒ และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องมีกำหนดเวลาสิบปีนับแต่วันที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์
ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

นายปัญญา อุดชาชน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	นายอุดม สิทธิวิรัชธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
นายวิรุฬห์ แสงเทียน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	นายจิรนิติ หะวานนท์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
นายณภดล เทพพิทักษ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
นายอุดม รัฐอมฤต ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	นายสุเมธ รอยกุลเจริญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ